

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi (HE 54/2024 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Lisätalousarvioaloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä aloitteet LTA 1—4/2024 vp. Aloiteluettelo on tämän asiakirjan liitteenä.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Vuoden 2024 toisessa lisätalousarvioesityksessä tuloarviota korotetaan 141 milj. eurolla ja määrärahoja vähennetään 53 milj. eurolla.

Tuloarvio. Verotuloarviota alennetaan nettomääräisesti 261 milj. eurolla. Verotuloarvio perustuu huhtikuussa 2024 julkaistuun valtiovarainministeriön ennusteeseen. Yhteisöveron tuottoarviota alennetaan 469 milj. eurolla sekä sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisen voittoveron tuottoarviota vähennetään 150 milj. eurolla. Perintö- ja lahjaveron tuottoarviota puolestaan korotetaan 115 milj. eurolla ja korkotulojen lähdeveron tuottoarviota nostetaan 106 milj. eurolla. Lisäksi verotuloarvioon vaikuttaa mm. arvonlisäveron tuottoarvion korotus 107 milj. eurolla, mikä sisältää yleisen arvonlisäverokannan korotuksen 24 prosentista 25,5 prosenttiin 1.9.2024 alkaen.

Sekalaisten tulojen arviota ehdotetaan korotettavan 412 milj. eurolla, mikä aiheutuu mm. aiemmilta vuosilta siirrettyjen määrärahojen peruutusten arvion nostamisesta 300 milj. eurolla.

Määrärahat ja valtuudet. Suurimmat määrärahamuutokset liittyvät tarvearvioiden tarkentumisiin ja ajoitusmuutoksiin. Esimerkiksi EU-jäsenmaksun (-136 milj. euroa) ja uusiutuvan energian tuotantotuen (-114 milj. euroa) määräraha-arvioita alennetaan, kuten myös pakolaisten ja turva-

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Yleisperustelut

paikanhakijoiden vastaanoton ja tukien tarvearvioita (yhteensä -83 milj. euroa). Toisaalta työttömyysetuuksien ansioturvan ja vuorottelukorvauksen tarvearvio on noussut (33 milj. euroa), kuten myös valtionvelan korkomenoarvio (73 milj. euroa). Lisäksi mm. maksuaikataulun muutoksista aiheutuen Laivue 2020 -hankkeen, energiaturven ja EU:n rakennerahasto-ohjelmien määrärahoja myöhennetään jatkovuosille.

Neljälle liikennehankkeelle kohdennetaan rahoitusta EU:n Verkkojen Eurooppa -ohjelmasta, josta on tuloutettu tukea 51,1 milj. euroa. Lisäksi käynnistetään yhteensä 234 milj. euron valtuuksin kolme hallituksen investointiohjelman mukaista hanketta (Vt 5 Leppävirta—Kuopio, Vt 8 Edsevä—Leppälahti, Rantaradan kehittäminen Kauklahti—Karjaa). Pitkäkestoisin maantielauttaliikenteen palvelusopimuksiin ehdotetaan 1 450 milj. euron valtuutta.

Turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen kohdentuu useita lisäyksiä. Välineellistetyistä laittomasta maahantulosta aiheutuneisiin ylimääräisiin kustannuksiin ehdotetaan lisäyksiä Rajavartiolaitokselle, poliisille ja Tullille. Lisäksi Rajavartiolaitokselle ehdotetaan 11 milj. euroa radioteknisen valvontajärjestelmän investointimenoihin. Ukrainaan toimitetun puolustusmateriaalin korvaamiseen liittyviä lisäyksiä kohdennetaan Puolustusvoimille ja huoltovarmuustoiminnan energiaturpeen hoitokuluja korvataan Huoltovarmuusrahastolle.

Valiokunta nostaa lisäksi esiin, että toisen lisätalousarvion myötä valtio saa luopua kokonaan omistuksestaan A-Kruunu Oy:ssä.

Tasapaino. Hallituksen esitys vähentää valtion nettolainanoton tarvetta 194 milj. eurolla. Valtion vuoden 2024 nettolainanotoksi arvioidaan noin 12,7 mrd. euroa ja budjetoidun valtionvelan määrän arvioidaan olevan noin 169 mrd. euroa vuoden 2024 lopussa, mikä on noin 60 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Toisen lisätalousarvion jälkeen jakamaton varaus on 337 milj. euroa, kun huomioidaan hallituksen harkinnanvaraisesti linjaama 300 milj. euron kehystason laskeminen, kehyksen hinta- ja rakennemuutokset sekä kehykseen kuuluvien menojen aleneminen.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Pääluokka 31

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että momentin päätösosa oli jäänyt puutteelliseksi ja perusteluja tulisi täydentää, jotta avustusten enimmäismäärässä otettaisiin huomioon myös takaisinperittyjen avustusten markkinaperusteisen koron määrä. Näin momentin kirjaus vastaisi myös tulomomentin 12.31.99 kirjausta.

Momentin perusteluja muutetaan siten, että valtionavustusta voidaan myöntää yhteensä enintään yhtä paljon kuin meriliikenteen tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (548/2020) perusteella myönnettyä valtionavustusta ja markkinaperusteista korkoa on takaisinperitty.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

(1. ja 2. kappale kuten HE 54/2024 vp)

Lisäksi momentin perusteluja täydennetään siten, että määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen merenkulun varustamoille, jotka kärsivät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 2.b) -kohdassa tarkoitettua poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttamaa taloudellista vahinkoa, joka oli seurausta covid-19-pandemian vuoksi asetetuista kansallisista matkustusrajoituksista. Valtionavustuksen myöntämisen ehtona on, että meriliikenteen tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (548/2020) perusteella marraskuun 2020 ja helmikuun 2022 välillä julkisen palveluvelvoitteen suorittamisesta myönnetty korvaukset on peritty takaisin ja takaisinperintäpäätöksillä on lainvoima. Avustuksensaajalla ei saa olla hallussaan kyseisen asetuksen nojalla aikaisemmin myönnettyä takaisinperimätöntä tukea. Valtionavustusta saa myöntää vain merenkulun varustamoille, joiden taloudelliset vahingot ovat syntyneet covid-19-pandemian aikana yhdellä tai useammalla seuraavista yhteysväleistä: Turku/Naantali—Maarianhamina/Långnäs—Tukholma, Eckerö—Grisslehamn, Maarianhamina—Kapellskär, Helsinki—Tallinna, Vaasa—Uumaja. Valtionavustusta voidaan myöntää yhteensä enintään yhtä paljon kuin meriliikenteen tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (548/2020) perusteella myönnettyä valtionavustusta ja markkinaperusteista korkoa on takaisinperitty.

(4. kappale kuten HE 54/2024 vp)

(Käyttösuunnitelma kuten HE 54/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Yhteenveto

YHTEENVETO

Hallituksen esityksessä ehdotetaan määrärahoihin 53 339 000 euron vähennystä, tuloarvioihin (pl. nettolainanotto ja velanhallinta) 140 526 000 euron lisäystä ja nettolainanottoon ja velanhallintaan 193 865 000 euron vähennystä.

Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat varsinainen talousarvio ja lisätalousarviot huomioon ottaen 87 996 454 000 euroa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 54/2024 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi edellä todetuin muutoksin.

Eduskunta hylkää lisätalousarvioaloitteet LTA 1—4/2024 vp.

Eduskunta päättää, että vuoden 2024 toista lisätalousarviota sovelletaan 1.7.2024 alkaen.

Helsingissä 19.6.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Krista Mikkonen vihr
jäsen Otto Andersson r (osittain)
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps (osittain)
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps (osittain)
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Inka Hopsu vihr (osittain)
varajäsen Janne Jukkola kok

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp

varajäsen Jukka Kopra kok
varajäsen Minja Koskela vas
varajäsen Juha Mäenpää ps (osittain)
varajäsen Riitta Mäkinen sd (osittain)
varajäsen Saku Nikkanen sd (osittain)
varajäsen Jaana Strandman ps
varajäsen Ville Väyrynen kok (osittain)

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Jonna Berghäll
valiokuntaneuvos Minna Tiili

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 1

Vastalause 1/sd

Yleisperustelut

Esityksessä vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi yhteisöveron tuottoarviota alennetaan 469 milj. eurolla. Suhdanneluontoisesti alentunut yhteisöveron tuotto on osaltaan pahentanut julkisen talouden vajetta, jonka odotetaan Valtiovarainministeriön tuoreessa ennusteessa nousevan 3,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuonna 2024. Vajeen ennustetaan nousevan yli EDP-velkakriteerin yhdeksi vuodeksi salliman tilapäisenä ja vähäisenä ylityksenä pidettävän rajan, historiallisesta ja äkkinäisestä kesken vuoden tapahtuvasta yleisen arvonlisäveroprosentin nostosta huolimatta.

Valtiovarainministeriön ennusteessa talouskasvun arvioidaan olevan vuonna 2024 suunnilleen nolla. Heikkoa kasvua ja sen myötä paisunutta alijäämää selittää osaltaan rakennusalan ja ennen kaikkea asuntorakentamisen romahdus. On todennäköistä, että suuntaamalla sektorille korjaavia ja luottamusta vahvistavia toimenpiteitä jo syksyllä 2023, olisi taantumaa voinut merkittävästi loiventaa ja nopeuttaa Suomen talouden paluuta kasvu-uralle.

Lisäksi hallitus olisi voinut vahvistaa verotulokertymää toimenpiteillä, joilla veroasteen laskua olisi jarrutettu jo vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Näin Suomi olisi voinut välttää vuonna 2024 uhkaavan EU:n liiallisen alijäämän menettelyn 3,5 prosentin kriteerin ylittämisen ilman yllättäen ja kesken vuoden tehtävää historiallisen suurta yleisen arvonlisäveron korotusta tasolle 25,5 prosenttia. Ennakoimattomasti ja äärimmäisen lyhyellä varoitusajalla toteutettava korotus uhkaa aiheuttaa laajoja häiriöitä yritysten toimintaan ja kulutuskysyntään.

Yleisen arvonlisäveroprosentin korottaminen on regressiivinen veron korotus, joka osuu suhteessa pahimmin pienituloisiin ihmisiin ja perheisiin. Korotuksen toteuttaminen tilanteessa, jossa etuuksien indeksikorotukset on jäädytetty, on kohtuutonta. Hallituksen tulisi korotuksen yhteydessä purkaa etuuksien indeksijäädytykset. Arvonlisäveron korotus tulisi kohtuullistaa yhteen prosenttiyksikköön, viivästyttää vuoden vaihteeseen ja sen yhteydessä tulisi etuuksiin tehdä normaalit indeksikorotukset.

Tilannetta ei pidä tässä vaiheessa vuotta korjata talouden toimintaa haittaavilla hätäisillä toimenpiteillä. Hallituksen tulisi mieluummin keskittyä valmistelemaan talouspolitiikan suunnanmuutosta tasapainoisemman sopeutuksen ja uskottavan kasvuohjelman toteuttamiseksi, jotta vuodesta 2025 eteenpäin vältämme taantumaa ja liiallisiksi paisuvat alijäämät.

Valiokunta nostaa lisäksi esiin, että toisen lisätalousarvion myötä valtio saa luopua kokonaan omistuksestaan A-Kruunu Oy:ssä. SDP katsoo aikeen luopua A-Kruunu Oy:n omistuksesta olevan erittäin lyhytnäköinen. A-Kruunu Oy on valtion omistama erityistehtäväyhtiö, jonka tehtävänä on rakennuttaa kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. Yhtiön tehtävänä on myös edistää puurakentamista, asumisen innovaatioita, kiertotaloutta ja vähähiilisyyttä. Yhtiö omistaa tällä hetkellä lähes 3 000 kohtuuhintaista vuokra-asuntoa.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp

Vastalause 1

A-Kruunu Oy:stä on viime vuosina tullut merkittävä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen omistaja suurimmilla kaupunkiseuduilla. Kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista on edelleen merkittävää niukkuutta useissa suurissa kaupungeissa ja omakustannusvuokran ja markkinavuokrien ero on näillä alueilla suuri.

Huonosti harkittu päätös on jatkumoa hallituksen ARAn valtuuksien heikentämisen, aso-tuotannon lopettamisen, korjausrakentamisen heikentämisen, energiaremonttitukien leikkaamisen ja valtion asuntorahaston varojen lyhytnäköisen muuhun käyttöön tulouttamisen kanssa.

Suhdannepoliittisesti päätös on mahdollisimman huonosti ajoitettu, eikä myynti tule myöskään tuottamaan merkittäviä summia koska ARA-kohteiden myynti tehdään luovutuskorvauksella. A-Kruunulla olisi paljon enemmän arvoa valtion erityistehtävänä edistämässä kohtuuhintaista asuntotuotantoa siinä tehtävässä, mihin yhtiö alun perin luotiinkin.

Hallituksen päätökset asuntopolitiikassa uhkaavat kasvun edellytyksiä etenkin suurimmilla kaupunkiseuduilla pitkälle tulevaisuuteen viemällä myös tulevilta hallituksilta työkalut tehdä vastasyklisiä ja pitkäjänteistä asuntopolitiikkaa kohtuullisten asumiskustannusten varmistamiseksi.

Epäviisasta on myös toisen lisätalousarvion liikennehankkeiden periaatteellinen linja. Vastoin parlamentaarisen Liikenne12 -ryhmän työn henkeä, on Väylän investointiohjelman mukaisten hankkeiden (5) kokonaisvaltuus lisätalousarviossa vain 44 milj. euroa, kun taas investointiohjelman ulkopuolisten, hallitusohjelmassa nimettyjen hankkeiden (3) kokonaisvaltuus on 234 milj. euroa. Näin ollen 84 prosenttia myönnettävistä valtuuksista kohdentuu Väylän investointiohjelman ulkopuolelle. Tämä toimintamalli heikentää oleellisesti ylivaalikautisen parlamentaarisen työn edellytyksiä tuoda liikennepolitiikkaan suunnitelmallisuutta ja kipeästi tarvittua pitkäjänteisyyttä. Hallituksen tulisi palata parlamentaarisen työryhmän valmistelun mukaisiin periaatteisiin liikennepolitiikassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohtuullistaa historiallisen rajua arvonlisäveron korotusta siten, että yleinen arvonlisäverokanta nostetaan vain 1 prosenttiyksiköllä 25 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että yleisen arvonlisäveroprosentin korotus viivästytetään astumaan voimaan vasta 1.1.2025, jotta yritykset ja kuluttajat ehtivät valmistautua ja sopeutua muutokseen, jolloin sen haittavaikutukset voidaan minimoida.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus purkaa etuuksien indeksijäädytykset yleisen arvonlisäveroprosentin korotuksen yhteydessä haavoittuvaisemmassa taloudellisessa asemassa olevien kotitalouksien toimeentulon turvaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelemaan asuntopoliitiikan merkittävää tehostamista kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämiseksi ja alan kriisin helpottamiseksi, sekä peruu Valtion asuntorahastoa heikentävät toimensa ja suuret leikkaukset erityisryhmien investointiavustukseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu hankkeestaan myydä omistuksensa A-Kruunu Oy:ssä ja varmistaa yhtiön edellytykset hoitaa asetettuja tehtäviään myös tulevaisuudessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsittelyyn toimet, joilla voidaan palata liikennepoliitikassa parlamentaarisen työryhmän linjaamalle uralle.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 6 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 19.6.2024

Seppo Eskelinen sd
Aki Lindén sd
Pia Viitanen sd
Riitta Mäkinen sd

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 2

Vastalause 2/kesk

Yleisperustelut

Orpon hallituksen tavoitteena on pitää julkisen talouden alijäämä alle 3,5 prosentissa vuonna 2024, koska Suomea uhkaa hallituksen mukaan muutoin EU:n tarkkailuluokalle joutuminen. Valtiovarainministeriön 17.6.2024 julkaisema tuorein talousennuste osoittaa, että tässä tavoitteessa ollaan epäonnistumassa. Julkisen talouden alijäämän arvioidaan vuonna 2024 nousevan nyt peräti 3,7 prosenttiin.

Tuoreet tiedot verotuksesta ennakoivat arvioitua pienempää verotulojen kertymää kuluvalle vuodelle. Samaan aikaan erityisesti hyvinvointialueilla ja kuntahallinnossa menojen kasvu on ollut ennakoitua nopeampaa. Näiden myötä julkisen talouden ennuste heikentyy keväällä ennustetusta.

Hallituksen passiivisuus kasvun edellytysten luomisessa ja yliarviointi sosiaali- ja terveyspalveluista saatavista nopeista säästöistä on osoittautumassa suureksi virhearvioksi. Samoin se, että hallitus heti vaalikautensa aluksi toteutti monia erilaisia veronalennuksia, kuten olutveron, varainsiirtoveron sekä hyvätuloisimpien veronalennukset. Veronalennuksia on annettu velkarahalla. Varmistamatta ensiksi, että julkisen talouden tilannetta saadaan riittävästi korjattua.

Keskusta on ollut huolissaan jo viime syksynä vastalauseessaan julkisen talouden suunnitelmaksi 2024—2027 (VaVM 7/2024 vp) siitä, että Suomessa rikottaisiin useamman vuoden ajan jopa EU:n perussopimuksen mukaista enintään 3 prosentin alijäämäsääntöä julkisessa taloudessa. Valtiovarainministeriön tuorein ennuste osoittaa, että hallituksen sopeutustoimenpiteistä huolimatta yhä edelleen myös vuonna 2025 Suomen julkisen talouden alijäämä olisi jäämässä 3 prosentin raja-arvon yläpuolelle.

Pääministeri Orpon hallituksen talouspolitiikalta on putoamassa pohja pois. Hallituksen linja tulee kalliiksi tavallisille suomalaisille ja yrityksille. Nyt hallitus joutuu joko luopumaan tavoitteestaan painaa alijäämä 3,5 prosentin paremmalle puolelle tänä vuonna tai sen pitää kasata taas uusi paniikkipaketti lisäsopeutusten tekemiseksi jo tänä vuonna. Edessä on lisää epävarmuutta.

Keskusta katsoo, että luottamuksen palauttaminen ja tulevaisuuden uskon vahvistaminen ovat tällä hetkellä päättäjien tärkein tehtävä. Keskusta tekisi sopeuttamisen reilummin ja panostaisi samalla rajusti kasvuun. Suomen ollessa tienristeyksessä keskustan valinta on työn ja kasvun tie. Keskustan näkemyksen mukaan Orpon hallituksella ei ole enää edellytyksiä saavuttaa tavoitteitaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan epäluottamuslause-ehdotuksen:

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Eduskunta toteaa, että valtiovarainministeriön uusien talousennusteiden osoittama, ettei pääministeri Orpon hallituksen vuoden 2024 toisen lisätalousarvion paniikkitoimenpide yleisen arvonlisäveron korottamiseksi auta pitämään Suomen julkista taloutta 3,5 prosentin rajan paremmalla puolella,

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 2

koska hallitus on laiminlyönyt talouskasvun edellytysten vahvistamisen, toteuttanut varomattomasti veronalennuksia velkarahalla sekä yliarvioinut mahdollisuudet saavuttaa sosiaali- ja terveyspalveluista pikasäästöjä. Eduskunta toteaa, että ihmisten hyvinvoinnin ja talouden sijaan kasvussa on työttömyys ja konkurssit eikä julkista velkaantumista saada pysäytettyä. Tämän seurauksena hallituksen talouspolitiikalta ja yleisemminkin hallitusohjelman toteuttamiselta on puotamassa pohja pois, eikä hallitus siksi nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitusohjelman kirjaus Suomen CAP-rahoitusosuuden vähentämisestä vuosina 2025—2027 yhteensä 137,5 milj. euron edestä ei keskustalle käy. Leikkauksella heikennetään maaseudun elinvoimahankkeita ja yritystoimintaa. Muutos tekisi hallaa esimerkiksi suomalaisen maatalouden ja elintarvikealan yhteistyölle kehittää ja innovoida maastamme uusia ruokatuotteita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa hallitusohjelman CAP-suunnitelmaan kohdistuvan säästön kokonaisuudessaan.

10. Maaseudun kehittäminen

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Keskusta ei pidä viisaana hallituksen linjaa, jolla perutaan vuonna 2023 osoitettu määräraha CAP-suunnitelmaa toteuttaviin kokonaan kansallisesti rahoitettuihin maaseutuyritysten energiainvestointeihin. Hallituksen esittämä vähennys on osa maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan vuoden 2025 säästötoimenpiteitä, joista päätettiin pääministeri Orpon hallituksen kehysriihessä 15.—16.4.2024. Keskusta ei tätä hyväksy vaan edellyttää, että hallitusohjelman mukaiset CAP-suunnitelmaan kohdistuvat säästöt perutaan kokonaisuudessaan, eikä niitä myöskään siirretä muualle maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.10.64 lisätään 10 000 000 euron määräraha maaseutuyritysten energiainvestointien rahoitukseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 2

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Keskustan mielestä arvonlisäveron pääverokannan ja vakuutusmaksuveron korottaminen peräti puolellatoista prosenttiyksiköllä 25,5 prosenttiin on ylimitoitettu muutos, joka yhdessä muiden veronkorotusten kanssa, kuten kotitalousvähennyksen leikkaamisen ja alennetun ALV-kannan korotuksen, heikentää talouskasvun edellytyksiä. Maltillisempi verokannan nosto enintään yleiselle pohjoismaiselle tasolle eli 25 prosenttiin olisi ollut ymmärrettävämpi esitys. Keskusta ei korottaisi yleistä arvonlisäverotusta pohjoismaista 25 prosentin tasoa karkeammalle. Kuluttajien ostovoimaa ei pidä leikata yhtään enempää kuin on aivan välttämätöntä

Nyt esitettävän yleisen arvonlisäveron ja vakuutusmaksuveron korotuksen on tarkoitus tulla voimaan poikkeuksellisesti kesken vuotta, 1.9.2024. Valtiovarainvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa verolain käsittelyn yhteydessä kävi ilmi, että aikataulu on erittäin ongelmallinen yritysten kannalta. Tällainen ennakoimattomuus on huonoa veropolitiikkaa ja kertoo hallituksen talouslinjan epäonnistumisesta.

Hallitus on perustellut arvonlisäveron korottamisen kireää aikataulua sillä, että muutoin Suomi uhkaa päätyä EU:n tarkkailuluokalle. Hallitus on kuitenkin itse toteuttanut julkisen talouden suuresta alijäämästä huolimatta lukuisia veronalennuksia mm. olutveroon, varainsiirtoveroon sekä suurituloisimpien ansiotuloverotukseen.

Lisäksi hallitus on seurannut sivusta talouden luistumista taantumaan. Hallitus on myös jyräävällä toimintakulttuurillaan ja kärjistäväällä puhetavallaan yhtenä riidan osapuolena luonut epävakautta työmarkkinoille. Euroopan keskuspankki nosti hiljattain ennustettaan Euroopan talouskasvusta. Suomessa sen sijaan talous ei kasva mihinkään. Orpon hallitusta on pidettävä osaltaan vastuullisena tähän tilanteeseen, jonka vuoksi julkisen talouden alijäämä on vajoamassa liian suureksi.

Keskusta on käsitellyt yksityiskohtaisemmin yleisen arvonlisäverokorotusta ja sen aikataulua vastalauseessaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön (VaVM 11/2024 vp).

Ylisuuren ja liian nopeasti toteutettavan arvonlisäveronkorotuksen sijaan hallitus voisi tarvittaessa perua esimerkiksi tekemänsä olutverokorotuksen ja varainsiirtoveron kevennyksen ja antaa verohallinnolle työkalut alustatalouden asianmukaiseen verottamiseen, kuten keskusta on esittänyt. Hallitus voisi toteuttaa viipymättä myös esimerkiksi tupakkaveroon suuremman korotuksen, jota keskusta on esittänyt jo vuoden 2024 talousarviokäsittelyn yhteydessä. Hallitus olisi voinut arvioida myös menovähennysten mahdollisuutta jo tänä vuonna esimerkiksi valtionhallinnosta tai turvapaikanhakijoiden majoituskustannuksista yötä kohden.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 2

Vaihtoehtoja yleisen arvonlisäveron himokorotuksen välttämiseksi olisi siis ollut, mutta Orpon hallitus on aktiivisesti tehnyt toisenlaisen valinnan ja on sen seurauksista vastuussa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee välittömästi uuden esityksen, jolla se koh-
tuullistaa yleisen arvonlisäveron ja vakuutusmaksuveron korotuksen siten, että veropro-
sentiksi asetetaan pohjoismaisen linjan mukainen 25 prosenttia ja siirtää samalla veron tu-
lemaan voimaan 1.1.2025.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus esittää välittömästi tarvittavat vaihtoehtoiset keinot jul-
kisen talouden vahvistamiseksi jo vuonna 2024 keskustan esittämän Reilun kasvun tie-
vaihtoehdon mukaisesti esimerkiksi perumalla olutveron alentamisen, korottamalla tupak-
kaveroa ja antamalla verottajalle lainsäädännöllä työkalut alustatalouden asianmukaiseen
verottamiseen sekä samalla panostaa rajusti kasvuun, jotta tulevaisuudessa vältetään ar-
vonlisäveron tai muiden verojen äkkiväärältä korotukselta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön
mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 3 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 19.6.2024

Markus Lohi kesk
Mika Lintilä kesk
Hannu Hoskonen kesk
Eeva Kalli kesk

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 3

Vastalause 3/vihr

Yleisperustelut

Arvonlisäveron korotus

Lisätalousarviossa arvonlisäveron tuottoarviota ehdotetaan korotettavaksi 107 milj. eurolla. Arvio pitää sisällään oletuksen, että yleistä arvonlisäverokantaa korotetaan 24 prosentista 25,5 prosenttiin 1.9.2024 alkaen.

Tähän saakka Petteri Orpon hallitus on ollut haluton koskemaan verotukseen osana talouden sopeuttamisen keinovalikoimaa. On hyvä, että hallitus on vihdoinkin puuttumassa veroasteen laskuun. Valitettavasti arvonlisäveron korotus kohdistuu erityisesti pienituloisille. Tämä on erityisen ongelmallista tilanteessa, jossa hallitus on muutenkin leikannut pienituloisten etuuksista. Kun hallitus on jäädyttänyt indeksisidonnaisten sosiaalietuuksien tarkistukset, arvonlisäverotuksen korotus ei heijastu etuuksien nousuna eläkkeitä lukuunottamatta.

Yleisen arvonlisäverokannan korotus osuu myös muiden arvonlisäveron kiristysten päälle. Hallitus on jo aiemmin päättänyt nostaa alempia arvonlisäverokantoja, mikä kallistaa esimerkiksi lääkkeitä sekä kulttuuripalveluita. Samalla hallitus on aikeissa poistaa arvonlisäveron alarajahuojennuksen, joka on ollut erityisesti pieniä ja sivutoimisia yrittäjiä tukeva veroetu. Kaikki yritykset eivät voi siirtää veronkorotusta hintoihin asiakkaiden maksettavaksi, jolloin moni pienyrittäjä joutuu haastavaan tilanteeseen.

Myös arvonlisäveron korotuksen ajoitus kesken yritysten tilikautta on ongelmallinen. On ilmeinen riski, että arvonlisäveron korotus leikkaa kysyntää. Useiden asiantuntijoiden mukaan arvonlisäveroa ei tulisi korottaa kesken vuoden tilanteessa, jossa Suomen talous on supistunut melkein vuoden yhtä kuukautta lukuun ottamatta ja yritysten toimintaedellytykset ovat heikentyneet.

Arvonlisäverotusta tulee uudistaa suosimaan kestävästä kulutuksesta ja kitkemään ympäristö- ja terveyshaittoja. Osa arvonlisäveron korotuksesta tulisi kohdentaa köyhyyden vähentämiseen ja vaikutusten kompensointiin pienituloisille.

Verotuksen uudistaminen

1,5 prosenttiyksikön arvonlisäveron korotuksen sijaan hallitus olisi voinut tehdä tulosopeutusta muulla tapaa. Ympäristölle haitallisten verotukien karsiminen olisi vahvistanut valtion talouden sekä ympäristön tilaa ja nostanut pitkällä tähtäimellä Suomen tuottavuusastetta. Esimerkiksi pelkästään teollisen mittakaavan puunpolton ja polttoturpeen verotuen asteittainen poistaminen toisi valtion kassaan satoja miljoonia euroja.

Hallitus olisi myös voinut tarttua vihreään verouudistukseen, jossa ympäristölle haitalliselle toiminnalle asetetaan oikea hinta. Ympäristön pilaamisesta ei saisi enää kilpailuetua, vaan yritystoiminta ohjautuisi ympäristön kannalta kestävänsuuntaan. Esimerkiksi kaivosveroa voisi korottaa reippaasti ja hallitus voisi ottaa käyttöön maankäytön muutosmaksun.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp

Vastalause 3

Lisäksi hallitus olisi voinut uudistaa listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen. Valtiovarainministeriön vuoden 2023 verokartoituksen mukaan listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen uudistaminen kasvattaisi verotuottoja staattisesti vuoden 2024 tasossa arvioituna noin 430 milj. euroa. Osinkoverotuksen uudistaminen on laajasti eri asiantuntijoiden suosittama keino tiivistää veropohjaa. Veropohjan aukkojen korjaaminen tasaisi pelikenttää ja vahvistaisi verotuksen oikeudenmukaisuutta.

Määrärahat tieliikenteeseen

Lisätalousarviossa esitetään panostuksia liikennehankkeisiin, erityisesti autoilun edistämiseen. EU:n 55-valmiuspaketin myötä Suomen taakanjakosektorin päästövähennysvelvoite on 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi Suomen tavoitteena on vähintään puolittaa kotimaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon. Mikäli liikenteen päästöt ei vähennetä nopeasti, on ilmeistä, että Suomi ei tule tavoitetta saavuttamaan. On selvää, että tarvitaan merkittäviä lisäpanostuksia kestävästi liikenteen edistämiseen.

Kestävä liikennepolitiikka edellyttää kotimaan raiteisiin ja joukkoliikenteeseen panostamista, kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantamista, lentoliikenteen tehottomien tukien purkamista, autokannan uudistamista ja veroratkaisuja, jotka edistävät kestävästi siirtymää pois fossiilienergiasta. Esimerkiksi kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman rahoituksen leikkaaminen 3 milj. euroon vaikuttaa merkittävästi kuntien kykyyn toteuttaa kävelyn ja pyöräilyn investointeja tiukenevassa taloustilanteessa. Samalla on huolehdittava siitä, että siirtyminen kestävästi liikennejärjestelmään tehdään oikeudenmukaisesti eikä liikenneköyhyys syvene.

Rakennusalan heikko tilanne

Suomen talouden tilannetta vaikeuttaa erityisesti rakennusalan heikko tilanne. Siksi rakennus- alalle tarvitaan yhä täsmätoimia. Rakennusalan tilannetta voi helpottaa esimerkiksi perumalla leikkaukset kohtuuhintaisen asuntotuotannon tukiin, lyhentämällä korjausvelkaa esimerkiksi hometalouksissa sekä käynnistämällä valtion rahoittamia infrahankkeita etupainotteisesti. Tukemalla sähköautojen latausmahdollisuuksia asuinrakennusten yhteydessä edistetään sähköautokannan kasvua kansallisen ilmasto- ja energiastrategian tavoitteiden mukaisesti. Panostukset asuntojen energiaremontteihin taas vauhdittavat fossiilisista tuontipolttoaineista luopumista ja edesauttavat Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Romahtaneet hiilinielut

Suomen ilmastotavoitteet perustuvat riittävien hiilinielujen varaan. Uusien pikaennakkotietojen mukaan maankäyttösektori oli kuitenkin vuonna 2023 ainoastaan juuri ja juuri nettonielu 1,3 miljoonalla tonnilla CO₂-ekv. On selvää, että hiilinielujen kohentamiseksi tarvitaan nopeita toimia. Orpon hallitus ei ole kuitenkaan reagoinut hiilinielujen hälyttävään tilanteeseen millään tapaa.

Hiilinielujen kohentamiseksi olisi ensiarvoisen tärkeää vähentää hakkuumääriä. Hakkuumäärien vähentäminen on tärkeää myös metsäluonnon monimuotoisuuden kohentamiseksi. Metsäbiotalouden tiedepaneeli on arvioinut, että jos metsien jalostusarvoa nostettaisiin, voitaisiin metsistä

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 3

saada enemmän arvonalisää lisäämättä hakkuita. Hallitus ei kuitenkaan edistä metsien jalostusarvon kasvattamista, vaan esimerkiksi säilyttää puunpolton verotuet entisellään.

Hallitus on myös perunut maankäyttösektorilla aiempia päätöksiä, kuten kosteikkoviljelyn ja joutomaiden metsityksen tuen, eikä tuo uusia esityksiä tilalle. Joutomaiden metsän kasvua tukemalla saataisiin hiiltä sidottua metsissä, joissa sitä ei muuten tapahtuisi samalla tasolla. Kosteikkoviljelyn tuki on taas yksi kustannustehokkaimmista ilmastotoimista. Hallituksen tulisi ottaa myös käyttöön maankäytön muutosmaksu, jolla voidaan vähentää sekä metsäkatoa että ilmastopäästöjä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin arvonalisäverotuksen uudistamiseksi siten, että arvonalisäverotus suosii kestävästä kulutuksesta ja kitkee ympäristö- ja terveyshaittoja ja vahvistaa valtion taloutta syventämättä köyhyyttä.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ympäristölle haitallisten suorien tukien sekä verotukien karsimiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että ehdotus vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 2 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 19.6.2024

Krista Mikkonen vihr
Inka Hopsu vihr

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 4

Vastalause 4/vas

Yleisperustelut

Hallitus hukkaa jälleen yhden mahdollisuuden korjata tuhoisan talouspolitiikkansa linjaa.

Suomen talous on supistunut kesästä 2023 lähtien joka kuukausi lukuun ottamatta tämän vuoden helmikuuta. Työttömyys kasvaa kiihtyvällä vauhdilla, ja yhä useampi on pitkäaikaistyötön. Konkurssien määrä lisääntyy. Tilanne on karu. Se on sitä kaikille niille ihmisille, jotka ovat menettäneet työnsä, ja se on karu myös heidän perheenjäsenilleen. Tilannetta ei helpota se, että hallitus on heikentänyt sosiaaliturvaa historiallisella tavalla. Köyhyys lisääntyy, niin lasten kuin aikuisten.

Tilanteessa, jossa mahdollinen, joskin epävarma, käänne parempaan ei koittane ainakaan ennen ensi vuotta, tulisi hallituksen tehdä kaikkensa työttömyyden torjumiseksi ja Suomen talouden vahvistamiseksi. Tämä tarkoittaisi kokonaiskysynnästä huolehtimista ja historiallisessa ahdingossa olevan rakennusalan tukemista.

Hallitus toimii kuitenkin päinvastoin ja kiristää finanssipolitiikkaa kesken taantumavuotta tavalla, joka hidastaa talouden elpymistä ja kasvattaa työttömyyttä. Työttömyyden pitkittyessä se uhkaa muuttua suhdanneluontoisesta osin pitkäaikaiseksi ja rakenteelliseksi, mikä heikentää Suomen talouden kestävyyttä pysyvästi.

Yksittäisistä päätöksistä epäonnistunein on hallituksen päätös kiristää arvonlisäveroa kesken vuotta, keskellä matalasuhdannetta. Talouden asiantuntijat taustaorganisaatiosta ja maailmankuvasta riippumatta — mukaan lukien ne, jotka sinänsä tukevat korotusta — ovat lähes yksimielisiä siitä, että ajoitus on epäonnistunut ja lähettää myös väärän viestin niin yrityksille kuin kuluttajille.

Yrityskyselyissä yritykset näkevät suurimmaksi ongelmaksi nimenomaan puutteellisen kysynnän. Alv-korotus heikentää ostovoimaa ja pahentaa tilannetta. Hallitus mainostaa olevansa yritystymyönteinen, mutta sen politiikka on aivan muuta.

Valtion omistajapolitiikalla on ollut merkittävä rooli Suomen teollisessa rakennemuutoksessa ja vaurastumisessa. Omistajapolitiikka on edelleen keskeinen talous- ja yhteiskuntapolitiikan työkalu, jonka avulla voidaan turvata huoltovarmuus ja monia julkisia peruspalveluita, ohjata talouden kestävä kehitys pitkäjänteisesti sekä vahvistaa valtion kassaa. Hallitus on nyt kuitenkin heikentämässä merkittävästi valtion kykyä harjoittaa yhteiskunnan kokonaisuutena palvelevaa omistajapolitiikkaa avaamalla strategisesti keskeisiä valtionyhtiöitä yksityiselle voitontavoittelulle. (Omistajapolitiikkaa käsitellään alla olevan epäluottamus ehdotuksen lisäksi pääluokkien 23 ja 35 kohdalla.)

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Petteri Orpon johtama hallitus on päättänyt pienentää valtion strategista omistajaroolia tavalla, jolla toteutuessaan on kauaskantoiset kielteiset seuraukset. Valtion rautatieyhtiö VR avataan yksityiselle voitontavoittelulle, mikä vaarantaa toimivan, kattavan, kohtuuhintaisen ja ekologisesti

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 4

kestävän raideliikenteen Suomessa. Sama koskee Finaviaa. Valtion ohjausvallasta Postissa ja Gasumissa ollaan omistusrajojen laskun myötä valmiita pitkälti luopumaan. Lisätalousarviossa haetaan mandaattia kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja tuottavan, valtion kokonaan omistaman A-Kruunu Oy:n myymiselle, vaikka yhtiön toiminnan yhteiskunnalliset perusteet pikemmin vahvistuvat kuin heikkenevät. Tilanteessa, jossa meidän on kyettävä samanaikaisesti turvaamaan laadukkaat julkiset palvelut eri puolilla Suomea sekä toteuttamaan yhteiskunnan ja talouden nopea kestävä rakennemuutos, tulisi hallituksen vahvistaa strategista ja yhteiskunnan kokonaisuutta palvelevaa omistajapolitiikkaa. Kokoomuksen ja perussuomalaisen johtama hallitus toimii kuitenkin toisin valmistautuessaan valtion strategisen yhtiöomaisuuden myynteihin. Tämän vuoksi eduskunta katsoo, ettei hallitus nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

10. Omistajaohjaus

Lisätalousarvioon sisältyy esitys kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja tuottavasta ja valtion kokonaan omistamasta A-Kruunusta luopumisesta sekä tähän liittyvät määrärahaesitykset.

A-Kruunusta luopuminen on osa laajempaa valtion omistajapolitiikan muutosta. Toukokuun 2024 lopussa julkaistussa omistajapolitiisessa periaatepäätöksessä hallitus linjaa, että valtion minimiomistuosuutta strategisen intressin yhtiöissä VR:ssä (100 % -> 50,1 %), Finaviassa (100 % -> 50,1 %), Postissa (50,1 % -> 33,4 %) sekä Gasumissa (50,1 % -> 33,4 %) voisi laskea merkittävästi. Kuitenkaan strategisten omistajaintressien määritelmät eivät ole muuttuneet, eivätkä myöskään eritystehtävyhtiöiden yhteiskunnallisten tehtävien määrittelyt. Joiltain osin perusteluiden vahvalle omistajuudelle voisi pikemminkin katsoa vahvistuneen.

Omistajaohjauksesta vastaava ministeri on kieltänyt myyntiaikeet. On kuitenkin ilmeistä, että rajojen muutoksilla halutaan nimenomaan mahdollistaa myyntejä ja kasvattaa valtion myyntituloja. Hallitusohjelman mukainen niin sanottu "investointiohjelma" rahoitetaan omaisuustuloilla, mikä edellyttää osuuksien myyntiä. Muutoksen taustalla voi nähdä myös hallituksen ideologiasta kumpuavan kielteisen suhtautumisen valtionomistajuutta ja yleensä valtion aktiivista talous- ja teollisuuspoliittista roolia ja vahvaa julkissektoria kohtaan.

On syytä huomata, ettei edes 50,1 prosentin osuus turvaa täysin pääomistajan intressejä ja valtaa. Vaikka valtiolla olisi yli 50 prosentin enemmistö, on sen huomioitava kaikkien muiden omistajien intressit ja näkökulmat, tai muuten valtio voi pahimmassa tapauksessa olla oikeudessa, jos vähemmistöosakkaat katsovat, että valtio toimii heidän taloudellisen etunsa vastaisesti. Tämä kasvattaa oleellisesti valtion mahdollisuuksia harjoittaa suunnitelmallista ja strategista talous- ja yh-

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 4

teiskuntapolitiikkaa omistajuuden keinoin. Reilun kolmanneksen omistajaosuudella mahdollisuudet ovat vielä oleellisesti tätäkin vähäisemmät.

Esimerkiksi VR on keskeinen toimija, jos ja kun haluamme taata suomalaisilla kattavat, sujuvat, kohtuuhintaiset ja ilmastoystävälliset mahdollisuudet liikkumiseen. Raideliikenteen kehittäminen on myös oleellinen komponentti liikennesektorin päästöjen vähentämisessä. Mikäli mukaan tulee muita omistajia valtion uuden linjauksen mukaisesti, heikkenee valtio-omistajan kyky ohjata yhtiötä kokonaisyhteiskunnalliset näkökulmat huomioivalla tavalla.

VR:n kaltaisten valtionrautatieyhtiöiden yksityistämisestä on muista maista lähinnä huonoja kokemuksia. Palvelun laatu on heikentynyt ja hinnat kallistuneet. Tästä huolimatta Petteri Orpon ja Riikka Purran hallitus haluaa valmistella VR:ää myyntiin. Jos tarpeeksi hyvin maksava asiakas löytyy, kaupat ilmeisesti syntyvät. Muu kuin mahdolliseen myyntiin valmistautuminen ei selitä hallituksen omistajapoliittiseen periaatepäätökseen sisältyvää pyrkimystä hakea eduskunnalta valtuudet omistusosuuden laskulle. Jos VR:ää myydään, tarkoittaa se mitä todennäköisimmin omistuksen merkittävän osuuden siirtymistä ulkomaille. Tyypillisesti Suomessa omaisuutta siirtyy nykyään merkittävältä osin ulkomaisille sijoitusrahastoille, joiden osuus esimerkiksi Helsingin pörssissä on jo huomattava.

Myös Postilla, Finavialla ja Gasumilla on keskeinen yhteiskunnallinen tehtävä, emmekä pidä pyrkimyksiä omistuksen vähentämisestä perusteltuina.

A-Kruunun kohdalla eduskunnan asettama vähimmäisomistusosuus on tällä hetkellä 100 prosenttia ja sen yhteiskunnallinen erityistehtävä on "rakennuttaa kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja suurimmilla kasvuseuduilla". Lisäksi yhtiön tehtävänä on edistää puurakentamista, asumisen innovaatioita, kiertotaloutta ja vähähiilisyttä. Ensimmäisiä asuntoja alettiin rakentaa vuonna 2015 ja vuoden 2023 lopussa niitä oli vajaa 2 900, tahti on ollut kiihtyvä ja tavoitteena rakennuttaa 400 asuntoa vuodessa. Valtio on pääomittanut yhtiötä 80 milj. eurolla, ja sillä on 34 työntekijää.

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon erityistehtävän merkitys on edelleen ilmeinen. Kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista on pulaa ennen kaikkea pääkaupunkiseudulla ja muissa suurimmissa kaupungeissa, joissa yhtiö toimii. Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen kysyntää kasvattaa se, että hallitus on leikannut merkittävästi asumistukea (ja muita etuuksia). Tästä huolimatta hallitus ajaa jatkossa merkittävästi alas julkisia panostuksia kohtuuhintaisten asuntojen tuotantoon, mikä vähentää muutenkin riittämätöntä kohtuuhintaisen asumisen tarjontaa.

Rakennusalan yleinen tilanne on erittäin huolestuttava. Työttömyys on kasvanut valtavasti ja kasvaa edelleen, konkurssit ovat lisääntyneet, ja käyttämättömiä resursseja on valtavasti. Niinpä julkisen rakentamisen kasvattamiselle ja tukemiselle on harvoin yhtä hyviä kansantaloudellisia, suhdannepoliittisia, työllisyyspoliittisia ja kustannustehokkuuteen liittyviä perusteita kuin juuri nyt.

Näillä perustein hallituksen tulee luopua A-Kruunun myynnistä. Pikemminkin A-Kruunujen rakennustavoitetta tulisi kasvattaa ja tarvittaessa pääomittaa yhtiötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 4

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus säilyttää valtion vähimmäisomistusosuuden A-Kruunussa, VR:ssä ja Finaviassa 100 prosentissa sekä Postissa ja Gasumissa 50,1 prosentissa.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus käyttää omistajavaltaansa aktiivisesti yhteiskunnallisen kokonaisedun varmistamiseen ja kestävästä siirtymästä vauhdittamiseen ja päivittää yhtiökohtaiset omistajaintressit tämän tavoitteen mukaisiksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että valtio-omistaja toimii aktiivisesti sen varmistamiseksi, että Suomessa on kattava, luotettava, kohtuuhintainen ja ekologisesti kestävä raideliikenne.

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Osana valtion omistajapolitiikan muutoksia ja pyrkimystä myydä valtionyhtiö A-Kruunu momentilta vähennetään 200 000 euroa, joka siirretään momentille 35.01.01. Vastustamme A-Kruunun myyntiä ja siten tätä määrärahamuutosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta lisää 200 000 euroa momentille 23.10.88, koska kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja tuottavasta A-Kruunu Oy:stä ei tule luopua.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallituksen esityksessä momentin perusteluja muutetaan siten, että valtio saa luopua kokonaan omistuksestaan A-Kruunu Oy:ssä. Lisäksi momentin perusteluja täydennetään siten, että määrärahasta on varattu 200 000 euroa A-Kruunu Oy:stä luopumisen selvityksestä sekä mahdollisesta luopumisjärjestelystä syntyviin menoihin. Emme kannata A-Kruunun myymistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta poistaa momentin perusteluista A-Kruunu Oy:n myynnin mahdollistavat osiot sekä maininta 200 000 euron varaamisesta A-Kruunun myynnistä aiheutuviin menoihin.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 4

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentin tuloarvion muutoksessa on huomioitu hallituksen esitys, jonka mukaan yleinen arvonlisäverokanta ja vakuutusmaksuverokanta korotettaisiin 24 prosentista 25,5 prosenttiin syyskuun 2024 alusta. Lisäksi tuloarviota on alennettu 60 000 000 eurolla johtuen taloudellisen tilanteen ja yksityisen kulutuksen kehityksen arvioiden heikentymisestä.

Hallitus arvioi muutoksen nostavan verotuottoja noin miljardi euroa vuoden 2025 tasossa. Vuoden 2024 osalta arvonlisäverotuoton arvioidaan kasvavan noin 160 milj. euroa ja vakuutusmaksuveron 14 milj. euroa.

Tällä hetkellä EU-maista vain Unkarissa on hallituksen esitystä korkeampi yleinen alv-kanta (27 prosenttia).

Yleisen arvonlisäverokannan ja vakuutusmaksuverokannan piiriin kuuluvat hyödykkeet muodostavat arviolta 40 prosentin osuuden kotitalouksien kulutusmenoista. Esitetyt muutokset kohdistuvat näin ollen suureen osaan kotitalouksien kulutuksesta.

Veronkorotus jarruttaa talouden elpymistä, vähentää kokonaiskysyntää ja pahentaa työttömyyttä. Käytännössä kaikki asiantuntijat — mukaan lukien ne, joiden mielestä muutos sinänsä on hyväksyttävä — pitävät korotuksen ajoitusta kesken vuoden haitallisena ja epäonnistuneena. Kesken vuotta tehtävä alvin korotus on lisäksi hallinnollisesti ja käytännöllisesti vaikeasti toimeenpantavissa ja aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yrityskentälle.

Arvonlisäverotuksen kiristäminen on tyypillisesti regressiivinen eli tuloeroja kasvattava toimi: se iskee koviten pienituloisiin. Pienituloisten kohdalla tilannetta pahentaa entisestään hallituksen päätös leikata indeksijäädyksillä monia etuuksia koko hallituskauden ajan. Alvin korotus nostaa hintoja, mutta etuudet eivät nyt nousekaan kuluttajahintoja vastaavasti kuten yleensä. Ellei nyt tehtäviä indeksileikkauksia myöhemmin kompensoida tasokorotuksilla, on leikkaus etuuksiin pysyvä.

Päätöksen regressiiviset vaikutukset todetaan myös hallituksen alv-esityksessä: "*Esityksen euro-määräinen vaikutus on suurin korkeammissa tulokymmenyksissä, mutta käytettävissä oleviin tuloihin suhteutettuna merkittävin alemmissa tulokymmenyksissä. Eniten suhteellinen ostovoima heikkenisi alimmassa tulokymmenyksessä ja vähiten ylimmässä tulokymmenyksessä. Alimmassa tulokymmenyksessä ostovoima heikkenisi noin 0,67 prosenttia ja ylimmässä 0,42 prosenttia. Kotitalouksien ostovoima heikkenisi keskimäärin 0,53 prosenttia.*"

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 4

Työvoimaintensiiviset (palvelu)alat kärsivät korotuksesta keskimäärin muita yrityksiä enemmän. HE:n mukaan:

"Niiltä osin kuin esitetyt korotukset siirtyvät kuluttajahintoihin, ne voivat vähentää korotusten piirissä olevien hyödykkeiden kysyntää ja siten heikentää yritysten tuotantoa. Jos markkinaolosuhteet eivät salli hintojen korottamista koko arvonlisäveron korotuksen määrällä, korotuksen voidaan arvioida rasittavan työvoimaintensiivisiä yrityksiä enemmän kuin yrityksiä, jotka käyttävät paljon ostopanoksia. Tämä johtuu siitä, että ostopanoksista on mahdollista vähentää niihin sisältyvä arvonlisävero, kun taas palkkakustannukset rasittavat yritystä täysimääräisesti. Samoin pääasiassa suoraan kuluttajille myyvän yrityksen voi olla vaikeampi vyöryttää veronkorotusta eteenpäin hintoihin kuin yrityksen, joka myy pääasiassa muille yrityksille, jolloin korotuksen voidaan arvioida rasittavan suoraan kuluttajille myyvää yritystä enemmän."

On myös huomattava, että alvin korotuksella on yhtymäkohta hallituksen esitykseen alv-alarajahuojennuksen poistamisesta vuoden 2025 alusta (HE 50/2024 vp) sekä hallitusohjelman mukaiseen 10 prosentin hyödykkeiden kuten lääkkeiden ja kulttuuripalveluiden siirtämiseen 14 prosentin verokantaan, josta tulee esitys oletettavasti myöhemmin tänä vuonna. Nämä esitykset yhdessä muodostavat merkittävän rasitteen monille yrityksille ja kuluttajille.

Hallituksen veropolitiikkaa voisikin luonnehtia paitsi epäoikeudenmukaiseksi myös yritys- ja varsinkin pienyrittäjävastaiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu suunnitelmistaan korottaa yleinen arvonlisäverokanta 25,5 prosenttiin ja siirtää useimmat 10 prosentin verokannassa olevat tavarat ja palvelut 14 prosentin verokantaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa veropoliittista linjaansa oikeudenmukaisemmaksi, enemmän suurituloisimpia ja varakkaimpia osallistavaksi ja ympäristöystävällisemmäksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 5 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp
Vastalause 4

Helsingissä 19.6.2024

Hanna Sarkkinen vas
Minja Koskela vas

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp — HE 54/2024 vp

Liite: Lisätalousarvioaloitteet LTA 1-4/2024 vp

- Lisätalousarvioaloite LTA 1/2024 vp Pekka Aittakumpu kesk Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 4 Iin ohikulkutien tiesuunnitelman laatimiseen (3 600 000 euroa) 31.10.77
- Lisätalousarvioaloite LTA 2/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Suupohjan radan suunnitteluun (4 992 000 euroa) 31.10.77
- Lisätalousarvioaloite LTA 3/2024 vp Jouni Ovaska kesk Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 9 yhteysvälillä Tampere—Orivesi hankkeen aloittamiseksi (10 000 000 euroa) 31.10.77
- Lisätalousarvioaloite LTA 4/2024 vp Timo Mehtälä kesk Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 27 Ylivieskan eteläisen ylikulkusillan uusimiseen (14 000 000 euroa) 31.10.77